

RADIKALSKI GLASNIK

ORGAN NARODNE RADIKALNE STRANKE.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Wolfova ul. 1/I. — Naročnina: celoletno Din 25, polletno Din 12, četrletno Din 7.

Načelnost in doslednost NRS

Ivan Podržaj.

Narodna radikalna stranka je imela vedno nasprotnike, ki so intrigirali proti njenim voditeljem. Te intrige so se pričele takoj ob njeni ustanovitvi in niso prenehale do danes. Česar nasprotniki NRS niso mogli doseči proti enotni fronti, to so skušali izvesti potom svojih javnih in tajnih agentov proti posameznim voditeljem in prvakom. Zgodovina Narodne radikalne stranke vsebuje zanimive dokaze o nešteti poskusih te vrste, ki pa so se vedno izjalovili ob načelni kompaktnosti narodnih radikalov.

To dokazujejo tudi dogodki zadnjih mesecev. Ko so nasprotniki uvideli, da je vsa njihova legalna in nelegalna borba brezuspešna in so ostali premagani pred enotno fronto najstarejše in najmočnejše stranke, so segli po starem orožju intriganstva, da bi razbili trdno sklenjene radikalske vrste. Od Vardarja do Drave so razposlali svoje agente z naročilom, da za vsako ceno in za bogato nagrado zanesejo zmede med posamezne radikale. Nasprotniki Narodne radikalne stranke so se pojavili naenkrat kot branitelji neomadeževanosti njenega programa in njenih političnih načel. Njihov namen je bil prozoren. Hoteli so povzročiti med našimi ljudmi medsebojno nezaupanje in tako oslabil enotnost naše fronte. Morda se jim je ta načrt posrečil pri dveh ali treh omahljivcih, kakršnih ne manjka v nobeni organizaciji, toda pri vseh drugih so našli neomajno zavest in zvestobo načelom narodnega radikalizma.

Narodna radikalna stranka ima svoja načela in natančno načrtano pot v svojem delovanju. Da je ta pot prava in da vodi do končnega smotra, niso dokazale samo svetle tradicije stranke temveč tudi in predvsem potek zgodovinsko-političnih dogodkov. Kadar koli je prišla naša stranka v svoji burni toda slavni prošlosti do razpoptja, ko so važni in usodepolni politični trenutki zahtevali od nje jasno odločitev, vselej je bil glavni odbor kot izhodna strankina instanca oni odločilni činitelj, ki je razrešil važno vprašanje za državo in stranko.

Tudi topot so zahtevali interesi države in stranke, da se snidejo člani glavnega odbora na zborovanje, kjer naj razrešijo vprašanje državne in strankine bodočnosti v korist obeh. Člani glavnega odbora živijo nepo-

sredno med narodom in so najboljši tolmači volje radikalskih volilcev.

Kadar se skliče najširši forum Narodne radikalne stranke, da se izjavi o mišljenju in delu stranke, ni to navaden dogodek, podoben zborovanju kake druge stranke. To se zgodi vedno in le tedaj, kadar zahtevajo to brezpogojno ne samo interesi stranke temveč celokupne države.

Vsi, patrioti in nasprotniki države, so nestrpno pričakovati sklepov vrhovne uprave naše stranke. Patrioti brez strankarske razlike so uvidevali, da bi pomenil razdor v radikalni stranki tudi razdor v državi. Nasprotniki pa so pričakovali to, ker le na ta način bi se mogle izpolniti njihove želje po odpravi državno-političnih pridobitev Narodne radikalne stranke.

Ni šlo samo za to, da se stranka izjavi za kako koalicijsko ali koncentracijsko vlado ali za volitve, temveč predvsem za to, da Narodna radikalna stranka odbije vse namene in intrige svojih nasprotnikov. Pred sklepi glavnega odbora morajo pasti vsi osebni razlogi, ki so sicer možni in dopustni, kajti demokratična organizacija radikalne stranke dopušča svobodno izražanje volje in mišljenja vsakega posameznega člana, dokler ni v vprašanju celokupna enotnost državnih in strankinih interesov.

Sklepi glavnega odbora dokazujejo, da so se tudi sedaj prevarili vsi nasprotniki in da so bili njihovi računi temeljito pogrešeni. Glavni odbor je ugotovil, da je med vsemi člani z ozirom na najvišje državne in strankine interese popolno soglasje glede pravca naše notranje politike t. j. na temelju državnega in narodnega edinstva ter, enotne fronte Narodne radikalne stranke.

Radikalna stranka je po sklepih glavnega odbora še bolj učvrščena in njene vrste še bolj sklenjene. Pripravljena je za nadaljnje delo v korist države in naroda. Dosledna svojemu načelom je stopila v opozicijo, ker ne more sodelovati pri državni upravi z onimi, ki so zapustili program, na katerem so bili izvoljeni, ne da bi prej dobili za to pooblastila od svojih volilcev. Narodna radikalna stranka bo v opoziciji vse dotlej, dokler je volja naroda ne pokliče zopet na državno krmljo.

Pristaši in somišljeniki,

zahtevajte v vseh javnih lokalih radikalno časopisje!

Zahtevajte v vseh kavarnah in gostilnah »RADIKALSKI GLASNIK« in »NARODNI GOSPODAR«!

Vse naročnike,

ki še niso izpolnili svoje dolžnosti do strankinega glasila, vljudno prosimo, da to storijo čimprej.

Naročnina na list je tako nizka, da jo zmore vsak. Naši člani in somišljeniki naj se zavedajo, da pomagajo s podpiranjem lastnega lista širjenje Narodne radikalne stranke in da krepijo naše gibanje.

Uprava »Radikalskega Glasnika«.

Opozorilo.

Mestni odbor Narodne radikalne stranke v Ljubljani je zaznal, da bi se mnogi radi prijavili v NRS, pa ne poznajo funkcionarjev mestnih pododborov, pri katerih bi dobili prijavnico izjavo.

Vsem tem prijateljem naznanja mestni odbor NRS, da lahko naznanijo svoj pristop v strankini pisarni, Wolfova ulica 1-I. Pisarna potem odda vsako pristopno izjavo dotičnemu mestnemu pododboru, ki izstavi brezplačno člansko izkaznico.

Naš roman

Ako se zadostno pomnoži število naročnikov na »Radikalni Glasnik«, bomo v kratkem pričeli priobčevati zelo zanimivo slovensko

izvirno povest

iz vojne dobe. Povest se vrši v naši tedaj še neosvobojeni domovini, ko je vladala nad našim ljudstvom »avstrijska pravica«, ko so trpeli naši ljudje in se borili za svobodo. — Glavni junak povesti je slovenski delavec-vojak, po prepričanju socialist. V zelo zanimivo in resnično pripovedovanje je vpleteno nesrečno ljubavno razmerje delavca-vojaka z mlado žensko, ki je izgubila v vojnih razmerah moralno ravnotežje.

Prepričani smo, da bodo naši naročniki s to povestjo popolnoma zadovoljni.

Zgodovinsko zborovanje glavnega odbora NRS

Govori predsednika Pašića, podpredsednika Lj. Jovanovića, slovenskih delegatov in drugih. — Nezadovoljstvo s samostojnimi demokrati.

Edinstvo in moč radikalne stranke

V četrtek 29. julija dopoldne so se zbrali v radikalnem klubu člani glavnega odbora in poslanci. Okoli 10. ure je prišel v klub g. Nikola Pašić ter se je razgovarjal z g. Lj. Jovanovićem.

Malo pred 11. uro je otvoril g. Pašić kot predsednik glavnega odbora sejo, pozdravil vse prisotne in omenil razlog zborovanja. Na njegov predlog je bil izvoljen verifikacijski odbor za pregled pooblastil delegatov. V odbor so bili izvoljeni: dr. Danilo Katlič (Beograd), Ante Štambuk (Dalmacija), dr. Ivan Sajović (Slovenija), Jovan Aleksić (Kumanovo), Dušan Subotić (Bosna), Boža Maksimović in dr. Vojislav Janjić kot strankin tajnik.

Nato je g. Pašić zaključil dopoldanski restanek.

Verifikacijski odbor je pregledal vsa pooblastila 70 po številu in sicer 21 članov centralnega odbora v Beogradu, po en zastopnik mest Beograda, Zagreba in Ljubljane, 44 iz volilnih okrožij in 2 zastopnika centralnega odbora radikalne omladine.

Govor g. Pašića.

Okoli 17. ure se je nadaljevala seja. Sprejeto je bilo poročilo verifikacijskega odbora. Predsednik g. Pašić je izjavil, da ima po strankinih statutih pravico glasovanja samo 70 verificiranih delegatov. Aktivni ministri morejo govoriti, poslanci pa pravico prisostvovanja.

Nato je podal g. Pašić obširen ekspeze, ki je trajal nad eno uro.

Izjavil je, da je v času vladnih kriz deloval v duhu pooblastil, ki mu jih je dal klub 4. marca in 9. aprila t. l. Ker so skupščinske seje odgodene do 20. oktobra, klub ni več zbran in nima pravice do reševanja. Zato je sklical glavni odbor, da razpravlja o zadržanju radikalne stranke v najnovejši vladni krizi.

G. Pašić je prebral vsebino zadnje pismene ostavke, ki je datirana s 17. t. m. in v kateri pravi, da ne more več nositi odgovornosti za takšno negotovo stanje ter povdarja, da so volitve edini izhod iz sedanjih težkih političnih razmer. Ostavka je motivirana s tem, da je z verifikacijo Radićevih mandatov ostala vlada v manjšini in da preostaja ali koalicija z drugimi strankami ali volitve. Ker pa so opozicionalne stranke, s katerimi naj bi se napravila koalicija, neiskrene in neresne, se ne more niti misliti na kako koalicija radikalov ž njimi. Radićevci so prisegli v skupščini kralju in ustavi, takoj nato pa so vpili »živela republika« in so nadaljevali svoje delo proti državi doma in v inozemstvu ter so tako zakrivali veleizdajo. Ostale opozicionalne skupine molčijo in z molkom odobravajo in postajajo sokrivci. S sokrivci kaznivih dejanj pa ne moremo v vlado, ker morejo priti jutri po zakonu o zaščiti države v ječo. Tudi ni garancij, da ne bi istočasno v vladi delali za in proti državnim interesom. Te stranke so bile izvoljene na federalističnem in avtonomističnem programu. Ako gredo v vlado, morajo priseči na ustavo in spremeniti svoje programatično stališče. To bi bilo nelojalno napram volilcem. Ako pa ne spremenijo svojega programa, radikalni ne morejo ž njimi delati. Pašićeva ostavka se konča s prošnjo, naj kralj te razloge uvažuje in naj poveri volilni mandat eni

ali drugi skupščinski grupaciji, ker mora narod pokazati svojo voljo, nakar se bo v novi skupščini poiskal način dela.

Kralj še ni uvažil te ostavke, temveč sondira teren, ako bi mogel najti drugačne rešitve. Sedaj je dolžnost tega zbora kot najvišje strankine instance da se izjavi, ali je z nami in z državo ali za denuncijante, ki delajo v Londonu in Moskvi proti državi.

Nato je g. Pašić očrtal delo opozicionalnega bloka in metode Radićevega dela. Prebral je akte o radićevski protidržavni agitaciji v vojski in o agitaciji proti kralju in Srbiji. Na podlagi tega je vprašala vlada avstrijsko vlado, kako si razlaga, dobre sosedne odnose s tem, da daje Avstrija Radiću pribežališče. Ko je avstrijska vlada odpovedala Radiću azil, je odšel v Moskvo, kjer je vstopil v tretjo internacionalo. Ako se izroči vlada opozicionalnemu bloku, potem se izroči indirektno komunistom in se odprejo vrata komunizmu v našo državo.

G. Pašić je podobno očrtal federalistični program. G. Korošec zahteva samoodločbo Slovencev, kar pomeni lastno državo. Isto samoodločbo zahtevajo tudi Hrvati na podlagi zgodovinskega prava in zahtevajo zase Hrvatsko, Slavonijo, Dalmacijo in Bosno. Samoodločba Slovencev bi imela nujno za posledico tudi samoodločbo Nemcev v Sloveniji in na koncu koncev bi razdelil Slovenijo Nemci in Italijani. Obžaluje proglas gosp. Korošca, ki je lužji od vseh opozicionalnih strank, ker zahteva samoodločbo Slovencev in trdi, da so Slovenci sužnji. Hrvatsko zgodovinsko pravo ne obstoja, ker ga je uničila vojna in mirovne pogodbe. Torej ostane samoodločba Hrvatov po prirodnem pravu, toda po tem pravu morejo zahtevati samoodločbo tudi ostale narodnosti na Hrvatskem: Madžari, Nemci in drugi, zlasti pa Srbi, ki živijo na Hrvatskem in ki so to državo vstvarili. G. Pašić je pokazal etnografsko karto, s katere je razvidno, da je na Hrvatskem samo malo število srezov, kjer ni znatnega števila Srbov. Zato je etnografska samoodločba nemogoča, kakor tudi geografska. Načelo federacije je nevarno za vso državo, ker se zahtevajo federacije tudi za one pokrajine, ki jih same nočejo. Bosanci se ne bi hoteli podrediti Hrvatom, Južna Srbija in Vojvodina tudi ne želita federacije. To načelo federacije prinaša samo razpad države in zato se moramo mi, ki čuvamo svoje svetinje, odločno postaviti na branik države. Ne preostaja nam drugega nego da obdržimo, kar imamo: da smo vsi v eni državi, da imamo vsi enake pravice in enake dolžnosti. Verujemo v zavest in zdravo umevanje naroda, da bo on, ki je to državo vstvaril, tudi videl, kaj je dobro zanj in za državo. Narod je suveren, on naj odloči in najde pravo pot. Če tudi bi šli v opozicijo, saj ni treba, da smo vedno na vladni, naj prevzamejo tudi drugi odgovornost, moramo ostati odločno na svojem stališču.

Govor g. Lj. Jovanovića.

Nato je izvajal g. Ljuba Jovanović v glavnem sledeče:

Prvi december 1918 je zgodovinsko delstvo, ki mora ostati večno nedotakljivo. Obstoja vidovdanska ustava in za njeno spremembo so potrebne tri petine glasov v skupščini. To je znano vsem opozicionalnim stran-

kam, ki hočejo stopiti v koalicijsko vlado, te stranke znajo šteti in vedo, da ne morejo nikdar dobiti treh petin za spremembo ustave. Ako gredo v vlado, priznajo s tem obstrječe stanje. Vse, kar se je do sedaj doseglo, se mora ohraniti.

Ne sme se misliti, da je opozicija proti državi, ako je proti vladi. Morem reči, da je Koroščeva stranka dokazala tudi z dejanji in ne samo z besedami, da je za to državo in da je njena zasluga, da vidovdanska ustava ni ostala samo mrtva črka na papirju. Treba se je spomniti pomoči, ki jo je dajala homogeni radikalni vladi.

Sestava koalicijske vlade je možna samo na podlagi programa, ki ga je prebral g. Pašić kot predsednik homogene radikalne vlade 1. junija 1923 v skupščini. To je izvedba ustave in samouprave. Treba je, da se vrnemo k starim radikalnim načelom: narodu in samoupravi. Ni treba zopetnih volitev, pri katerih bi se glasovalo za ali proti ustavi, temveč je treba pričeti z izvedbo ustave. Za to pa imamo priložnost v koaliciji s Koroščevo stranko, kateri bodo pomagale še nekatere druge opozicionalne skupine.

Vladna kriza ni osebno vprašanje. G. Pašiću nihče ne odreka zaslug in nihče jih ne želi zmanjšati. Naša država ne bi bila nikdar tako velika in uspeh Srbije tako znaten, ako ne bi bil vodil države g. Pašić. Vse kar je dobrega vstvarjeno v državi, je vstvarjeno pod vodstvom g. Pašića, mnogo po njegovi lastni iniciativi.

G. Jovanović je nato kratko orisal zgodovino radikalne stranke, potem pa je našteval pogoške, storjene po osvobojenju in ujedinenju ter je omenil načine, kako bi se te pogoške popravile. Izjavil je, da mu je kralj ponudil mandat za sestavo poslovne vlade, da pa tega mandata ni sprejel, ker ne želi ničesar storiti brez odobrenja stranke in kluba. Zato se bo pokoril sklepom stranke. Razložil je motive, radi katerih je prevzel akcijo za sestavo poslovne vlade, nadalje je razložil dosedanjo prakso v našem parlamentu in v nekaterih drugih parlamentih, kjer je kralj zaprosil predsednika skupščine, da mu sestavi vlado, predsednik pa ima dolžnost, da stori vse, kar je mogoče v tem pravcu. Vse, kar je do sedaj poskušal, je storil z najboljšim namenom ter je imel vedno pred očmi edinstvo stranke.

Nato je govoril g. Aleksa Žujević, ki je kritiziral delo Pašićeve vlade, predvsem pa strankarstvo in nepravilnosti samostojnih demokratov. Izjavil je, da ne more imeti zupanja niti v koalicijo z dr. Korošcem in da so volitve najboljši izhod iz krize.

Nadaljevanje seje v petek 25. julija.

Predvsem so bile prebrane brzoglavke z dežele, ki pozdravljajo delo glavnega odbora.

Prvi je govoril g. Ilija Ilić iz Paračina, ki se je izjavil za Pašićevo stališče.

Nato je g. Stevan Nešić, narodni poslanec in delegat kragujevaškega okrožja, razložil politično situacijo in branil Jovanovićevo stališče. Povdarjal je, da se mora edinstvo stranke očuvati za vsako ceno.

Dr. V. Trbojević in dr. Ivan Gmajner, delegata iz Hrvatske, sta govorila o razmerah na Hrvatskem in se zavzemala za

odgoditev volitev, ker je Radičeva stranka v procesu razkrajanja. Ako bi se vršile volitve pred končanim razkrojem, bi se Radičeva stranka zopet okrepila. **Obsojala sta koalicijsko s samostojnimi demokrati in izjavila, da ne morejo imeti radikali uspehov na Hrvatskem, dokler so v zvezi s Pribičevićevu skupino.**

G. Nikola Uzunović je ostro napadel koalicijsko s samostojnimi demokrati in izjavil, da ta koalicija radikalom bolj škoduje nego koristi. Zlasti je povdarjal brezobzirno strankarstvo samostojnih demokratov. Izjavil se je proti koalicijski s strankami opozicijskega bloka, dokler se blok javno ne izjavi za državno edinstvo in za ustavo. Po njegovem mišljenju so volitve najboljši izhod iz krize.

G. Žika Tajsic, narodni poslanec in član glavnega odbora, se je izjavil tako proti Pašičevemu stališču kakor proti Jovanovićevemu predlogu za koalicijsko s klerikalci. **Najbolje je, da gredo radikali v opozicijo, kralj pa naj poveri vlado opozicijskemu bloku.**

G. dr. Dušan Grgin se je odločno izjavil za Pašičevo stališče. —

Popoldne je govoril kot prvi g. Vasa Frančičević, ki je odobral stališče g. Pašiča.

Izvajanja g. Ljube Jovanovića.

Nato je g. Lj. Jovanović v daljšem govoru razjasnjeval svoje stališče. Rekel je, da Koroščeva stranka ni tako črna, kakor jo kažejo nekateri, in da se more z njo sodelovati pri državnih poslih. Stranka je to že dokazala v prejšnjih koalicijskih z radikalci. G. Jovanović je omenil majniško deklaracijo, ki ni dokaz Koroščevega avstrofilstva. To deklaracijo so podpisali tudi Srbi v dunajskem parlamentu. Bila je samo taktična poteza, kako bi se našel način, da se more svobodnejše propagirati ideja narodnega edinstva. Govoril je tudi o katoliški veri in njenem nacionalnem obilježju pri nas.

Po Jovanovićevem govoru je govoril g. Mihajlo Stojadinović iz Beograda za Pašičevo stališče. Ravno tako tudi g. Niko Subotić iz Dubrovnika.

Mariborski delegat

dr. R. Ravnik je prebral sklep okrožnega odbora mariborskih radikalov, v katerem se absolutno izključuje vsako sodelovanje s klerikalci, ker niso zapustili svojega avtonomijskega programa in ker so proti narodnemu in državnemu edinstvu. Dr. Ravnik je v svojem govoru napadal tudi koalicijsko s samostojnimi demokrati in dokazoval škodo te koalicije.

Potem se je izjavil g. Jovan Radonjić za Pašičevo stališče, g. Zarko Mišadinović za Jovanovićevo stališče, dočim je g. Stevan Jakovljević plediral za volitve.

Govor dr. Iv. Sajovica.

Delegat ljubljanskega okrožja dr. Ivan Sajovic je izročil predvsem pozdrave svoje organizacije strankinima voditeljema g. Pašiču in g. Lj. Jovanoviću. V svojem govoru je izjavil, da smatra ta »spor« v stranki samo za spor taktike. Govoril je o političnih dogodkih s slovenskega stališča in izjavil, da moramo imeti močno državo, ako hočemo osvoboditi neosvobojene brate na Koroškem in Primorskem.

Nadalje je izvajal, da je radikalna stranka hrbtenica naše države in da imamo zelo slabe izgleda, ako bi se stranka razcepila. V taki situaciji se morajo umakniti vsi osebni oziri ter je treba gledati na stvar popolnoma objektivno. Izjavil je, da niti najmanje ne želi braniti koalicije s samostojnimi demokrati, toda pri sklepanju koalicije s klerikalci je po-

trebna velika previdnost, ker bi se moglo zgoditi, da pridemo s slabega na slabše. Klerikalci ne gredo v vlado iz ljubezni do države, temveč zato, ker čutijo, da se njihove vrste zmanjšujejo. Klerikalci bi si radi s pomočjo moralne reputacije in oblasti vstvarili ugoden teren za volitve. Verskim strankam ni treba pomagati. Posebni interesi slovenskih radikalov zahtevajo, da se odkloni tudi vsaka koalicija s klerikalci.

Predsednik radikalnega kluba

g. Marko Gjurčić je ugotovil, da je odbor odobril razloge ostavke Pašičeve vlade in je s tem opravil zahtevo po volilni vladi. Vprašanje je samo, če se bo dobil volilni mandat, ker to ni v rokah radikalov. Tu ne gre za to, da li je treba spremeniti Pašičevo stališče, ampak je treba storiti še nekatere poskuse za parlamentarno delo. Tu se razpravlja o umestnosti koalicije, ki ne stavi v vprašanje ustave in edinstva države. Govoril je o zgodovini delovanja za sporazum s Hrvatimi, spominja svoje in dr. Janjičeve potovanja v Zagreb po Pašičevem nalogu. O koalicijski s to ali ono stranko se more govoriti šele tedaj, ko je gotov koalicijski sporazum.

Govor dr. Vladimirja Ravniharja.

Delegat in predsednik mestnega odbora v Ljubljani dr. Vladimir Ravnihar je izvajal sledeče:

Dovolite gospoda moja in dovolite mi gospod predsednik, da govorim v svojem slovenskem jeziku. Ne storim tega morda zbog neznanja srbskega jezika in bog me varuj, da bi me dolžili kakih separatističnih tendenc, toda izpodbiti hočem prigovor Narodni radikalni stranki, češ da je samo — srbska stranka, a na drugi strani hočem afirmirati ono točko našega krasnega programa, ki govori o ujedinjenem narodu, pa o enako- in ravnopravnosti vseh njegovih plemen.

Vprašanje, ki je danes na dnevnem redu, je za nas Slovence, ki smo se kot poslednji priključili Radikalni stranki in ki tvorimo njeno najmanjšo grano, to vprašanje rečem, je za nas **delikatne narave**. In zato sem bil mnenja, da je bolje, da se ne udeležimo razprave. Toda ker sta se že oglasila dva govornika iz Slovenije in ker imam nekoliko odvojeno mišljenje od njiju, smatram za potrebno, da čujete tudi drugo plat zvona.

Izgleda, kakor bi šlo tu za osebnosti in sicer za dve najodličnejši osebnosti naše stranke. A za nas ni to vprašanje kake osebnosti in z zadovoljstvom konstatiram, da si je današnji zbor osvojil slično naziranje. Nam Slovincem sta obe osebnosti enake časti in spoštovanja vredni ter sta oba enako blizu našemu srcu.

Mi namreč gledamo na danes v razpravi se nahajajoče vprašanje zgolj s stvarnega stališča, s stališča koristi naše države, pa če bi pri tem tudi nekoliko zapostavili momentane partijske interese.

Eno pa stoji in je gotovo tudi za nas, naj padé odločitev tako ali tako, ona ne sme imeti zlih posledic za stranko samo. Stranka mora ostati kompaktna, solidarna, edinstvena. V njeni edinstvenosti leži njena moč, a v njeni moči je spas naše države. Ona je in mora ostati vodilna stranka v državi.

Zategadelj sem mnenja, da bi morali današnji predmet premotivirati več s taktičnega, nego z načelnega, programatičnega stališča.

Mestni odbor NRS za Ljubljano je prišel do zaključka, da bi bila taktična poteza velike vrednosti, ako bi se umelo in znalo pridobiti skupine takozvanega opozicijskega bloka za pozitivno, plodonosno, zadržavno delo na sodlagi vidovdanske ustave. A to po-

slednje je za me *conditio sine qua non*. Mislim, da sem pravilno razumel g. predsednika Ljubo Jovanovića, da je v tem smislu vodil razgovore za sodelovanje skupin opozicijskega bloka. Čim širša bi bila koncentracija na tej osnovi, tembolje za državo. Bil bi to velik uspeh v pravcu državne misli in v pravcu notranje naše konsolidacije.

Resnica je in brez ovinkov priznavam, kar sta rekla slovenska moja predgovornika, da je SLS orijentirana na levo. Nikakor nimam namere, da bi zagovarjal ali branil SLS. Kot politik stojim že 30 let v borbi s klerikalizmom in ga poznam do duše.

Ali gospoda moja, tudi demokratska stranka je bila orijentirana na levo, dokler je bila v opoziciji proti homogeni vladi. Lahko trdim, da se v tej dobi pisava njenih listov ni prav v ničemer razlikovala od pisave klerikalnega tiska. Mogel bi vam navajati primere te pisave, da bi vam šli lasje pokonci.

In če je SLS danes tako zelo orijentirana na levo, nosi na tem mnogo krivde baš Demokratska stranka s svojimi nesrečnimi metodami. Ob prevratu je bila SLS od sile majhna, okrepila se je, ko so jo potisnili v opozicijo in ko so jo vrgli z vlade. Svaril sem takrat, da je to pogrešno; SLS bi bila morala ostati na vladi, ona naj bi z nami vred delila odgovornost za vlado, za njene ukrepe, ki so takrat morali biti nepopularni, in za vse nezadovoljstvo, ki je nastalo vsled tega. Toda ne, morala je v opozicijo; no in šla je med nezadovoljni narod ter tam demagoški izrabljajoč nezadovoljstvo žela velikih uspehov. Takrat se je porodila misel avtonomije.

Mišljenja sem, da bi skupine opozicijskega bloka, ki žive danes več ali manj od demagogije, mnogo izgubile na privlačni sili med narodom, ko bi bile pozvane, da vrše pozitivno zadržavno delo in bi prišle v največjo zadrego, da ugone vsem onim ljudskim instinktom, ki so jih bile vzbudile za časa svoje opozicije. Pričela bi se rušiti, a komu na korist?

Danes je meni s širšega horizonta državnih interesov odgovoriti na vprašanje, da li bi bilo bolje, da se one ljudske mase v Sloveniji in na Hrvatskem orijentirajo še bolj na levo, ali pa da jih s pametnim sporazumom, ko je dana prilika, pritegnemo k sebi v naročje državne misli? S stališča pravega patriotja je odgovor na to vprašanje samo eden.

Danes se je z nekakim očitanjem omenjala majniška deklaracija iz leta 1917. Tudi jaz sem bil med grešniki, ker sem kot poslanec dunajskega parlamenta sopedpisal to deklaracijo. Podpisali so jo vsi jugoslovenski poslanci, vsi Slovenci, vsi Hrvati in oba Srba. Ne smatrami majniške deklaracije kot nekaj slabega, kakor bi jej delali preveč časti, ako bi jo imeli za kak državnopravni akt. Za nas je bila majniška deklaracija nič več in nič manje nego taktična poteza. Ona nam je omogočila, da smo kot poslanci vobče mogli med narod in da smo ta narod zrevolucionirali v smislu jugoslovenske ideje.

Volitve po mojem prepričanju v Sloveniji ne bodo prinesle bistvene izpremembe. Želim, da bi se uresničil optimizem mojega predgovornika ali bolje je, da gledamo realnosti v oči. Volitve v današnjih časih po mojem mnenju tudi ne prinesejo prave solucije današnje težke situacije. Bojim se, da se bodo razmere še bolj poostrele, zlasti ako se bodo vodile z dem. terorističnimi metodami. Zato je naša želja, če naj že pride do volilnega mandata, naj ima ta mandat v rokah homogene radikalna vlada. Samo ona nam more zajamčiti svobodne volitve, tako da pride ljudska volja do pravega izraza.

Nočem dalje izkoriščati vaše potrpežljivosti. Naj dodam v smislu sklepa našega Mestnega odbora še eno željo, ki je, kakor je videti, postala nekakšen ceterum censeo današnjega zbora: **rešite sebe in rešite nas samostojnih demokratov.** Neštivilne so predstave in pritožbe, ki smo jih predložili Glavnemu odboru proti nelojalnemu postopanju naših demokratov. Izgleda kakor da se jim je Slovenija izročila na milost in nemilost. Vsa imenovanja in vsi ukrepi se vrše v znamenju demokratskega režima. Ne vem, če je bil tak smisel sklenjenega sporazuma. Sicer pa, demokratom je naravnost odrekati smisel za sporazum. Občutil sem to na lastni koži. Oni hočejo vladati. Sporazum je njim — diktat.

Gospoda moja, mnogo je argumentov za in proti vprašanju, ki je danes na dnevnem redu. Tehtati jih je povsem hladnokrvno, sine ira et studio, a potem ukreniti tako, da je prav za — celoto. Prosim vas, da sprejmete to moje mišljenje tako lojalno, kakor je bilo lojalno zamišljeno.

Za dr. Ravniharjem sta se izjavila g. Brašovan iz Vršca in g. B. Milovanović iz Skoplja za Pašičevo stališče.

Nadaljevanje seje v soboto 26. julija.

Kot prvi je govoril g. Toma Oraovac, narodni poslanec iz Črnogore, ki je zastopal stališče g. Jovanovića. Govoril je o žrtvah srbskega naroda za osvobodjenje in ujedinjenje in o potrebi ohranitve vsega, kar se je doseglo s težkimi mukami. Izjavil je, da do sedaj še nobena vlada ni ničesar storila za Črnogoro. Homogena radikalna vlada je izzvala zadovoljstvo med ljudstvom, ki pa se je ohladilo, ker je bilo premalo storjeno za Črnogoro. V Črnigori se ni zgradila niti ena cesta, niti ena železnica. Sigurnost je slaba, funkcijonira, kakor bi bilo treba.

V Črnigori nikakor niso ugodne razmere za volitve, ker je ljudstvo nezadovoljno. Edinstvo stranke je treba očuvati za vsako ceno. G. Mija Martinac, predstavnik dubrovaške oblasti, je govoril za volitve in izjavil, da se je takozvano hrvatsko vprašanje vstvarilo vsled slabih stikov med Srbi in Hrvatimi.

Nato je govoril g. Jovan Aleksić iz Kumanova, ki je odobral Pašičevo stališče in izjavil, da je g. Jovanović storil prav, ako je — po želji krone skušal sestaviti poslovno vlado. S tem je Jovanović dokazal svojo dobro voljo, da izvrši poverjeno mu misijo. Govoril je o uspehih homogene radikalne vlade, ki je storila v enem letu več nego vse koalicije v dobi petih let. Ako se reši vprašanje Južne Srbije, Bosne in Hercegovine, Vojvodine in Črnogore, bo izgubilo hrvatsko vprašanje važnost in se bo rešilo samo od sebe. Obsojal je vstvarjanje veleizdajniških afer v Južni Srbiji, kjer mečejo v ječe tudi nedolžne ljudi, s čemur se kompromitira država. Po njegovem mišljenju so volitve najboljši izhod iz krize.

G. Mihajlo Marianović, župan beograjskega mesta, se je izjavil za volitve, ker oredvideva v njih uspeh radikalne stranke. Govoril je o strankini zgodovini in povdajal kritične trenutke iz prošlosti, ko je vedno zmagal zdrav politični instinkt g. Pašića. Izrazil je svoje nezaupanje v dobre namere g. Korošca, vlada s pomočjo bloka bi bila kratkotrajna.

G. Stevan Tanović, delegat tikveškega okrožja, se je izjavil za edinstvo stranke in za volitve. Ravno tako tudi g. Kosta Parlič iz Tetova.

Nato je govoril g. Joca Jovanović, narodni poslanec in bivši minister, ki se je izjavil za volitve. Omenjal je delo homogene

radikalne vlade, ki je zelo izboljšala stanje v državi, Koalicija s katerokoli blokaško stranko ne bi prinesla nič dobrega.

G. Dimitrije Sokolović iz Beograda se je izjavil za stališče g. Pašića. Opozoril je na napade opozicije vsled korupcije in se čudil, kako morejo bivši izvozniki in aferaši govoriti o korupciji.

G. dr. Mih. Stanić iz Novoga Pazara se je izjavil za volitve. Ravno tako g. Nikola Drmončić iz Prištine.

Ker je ostalo še malo časa za govore, so Bosanci poverili gg. Ristiću in Illševiću, da izrazita mišljenje vseh zastopnikov iz Bosne in Hercegovine. G. Ristić, prota iz Mostarja, se je izjavil za Pašičevo stališče. Računa na uspeh radikalov v Hercegovini in misli, da se bo število radikalnih poslancev v Bosni in Hercegovini povišalo na 25. Dr. Illšević, narodni poslanec, je izjavil, da bi se veselil, ako bi videl v vladi ne samo Slovence, ampak tudi Hrvate, toda ž njimi je nemogoče sodelovati, dokler se ne odrečejo svojih avtonomističnih tendenc. Koalicija s klerikalci brez Pašića je nepovoljna v trenutku, ko zahtevajo nasprotniki njegov odstop.

Nato so gg. Pašić, Lj. Jovanović, dr. Lazar Marković in še nekateri drugi prvaki stranke izdelali resolucijo.

G. Pašić je izjavil, da je resolucija sestavljena sporazumno z g. Jovanovićem. Nato je prebral resolucijo, ki je bila enoglasno sprejeta med burnim odobravanjem.

Resolucija:

Širši glavni odbor Narodne radikalne stranke je na svojih sejah 24., 25. in 26. julija, ki so se vršile v Beogradu pod predstvom strankinega načelnika g. Nikole Pašića, razmotrival celokupno današnjo politično in parlamentarno situacijo ter je po zaslišanju strankinega vodstva in pooblaščenih delegatov iz vse kraljevine ugotovil:

1. Da smer politike, ki jo je radikalna stranka do sedaj nasledovala, najbolj služi edinstvu države in naroda, izvojevanemu s težkimi žrtvami in izraženemu v državni ustavi.

2. Da v vrstah radikalne stranke vlada najpopolnejša sloga in enodušnost, ki ni prav nič oslabiljena, četudi so na dnevni red v teku dogodkov prihajala gotova konkretna vprašanja, o katerih so mogla kot takih biti odvojena mišljenja vse do sklepa glavne strankine instance.

3. Glavni odbor radikalne stranke dovršuje delo s polnim zaupanjem v strankino vodstvo v pričakovanju, da bo vodstvo tudi v nadaljnjem razvoju situacije imelo v vidu izražene želje predstavnikov stranke, da tudi nadalje v duhu programa in tradicij radikalne stranke neguje in razvija odnose bratstva in sloge med Srbi, Hrvati in Slovenci in da bo ocenilo vsa objektivna dejstva, ki vplivajo na pravilno rešitev vseh za državo in narod važnih vprašanj.

4. Širši glavni odbor poziva vse radikale in radikalne organizacije, da strnejo še močnejše svoje vrste in da z neumornim delom pri informiranju ljudstva omogočijo stranki ono podporo in ono moč, ki sta potrebni za velike naloge, ki čakajo radikalno stranko v njenem trudu in delu za srečo in napredek kralja in ujedinjene domovine.

Zaključek zborovanja.

Po sprejetju resolucije je imel g. Ljuba Jovanović zahvalni govor, v katerem je med drugim izjavil, da popolnoma soglašajo z resolucijo. (Viharno odobravanje in ploska-

nje.) Nadalje je izjavil, da je težko govoriti naprej, takšne sadove bo rodila ta resolucija, toda brezdvomno je, da je radikalna stranka močna in edinstvena.

G. Pašić je zaključil zborovanje in ponovno ugotovil popolno slogo v radikalni stranki, ki je bila do sedaj velika garancija za državo, narod in krono.

Radikalni banket.

Zvečer je bil radikalni banket v hotelu Pariz, katerega so se udeležili vsi člani glavnega odbora, vsi ministri in mnogi narodni poslanci. Častno mesto je zavzemal g. Pašić, na njegovi desnici pa je bil g. Jovanović.

Po končani večerji je g. Pašić nazdravil kraljevskemu domu, nakar je pozdravil g. Milovanović predsedništvo stranke.

Nato je g. Pašić nazdravil omladini in izrazil prepričanje, da bodo prešli uspehi radikalne stranke v dobre roke. G. Pašić je rekel: Vse svoje moči smo posvetili radikalni ideji, za zmago te ideje smo žrtvovali službe, življenje, družine in vse, kar je človeku najsvetejše, ker smo bili prepričani, da delamo za velike stvari. Ako radikalna omladina nadaljuje to delo z isto požrtvovalnostjo, potem bo ves narod zadovoljen in zadovoljni bodo tudi vsi sorodni narodi. Zdi se nam, da se od omladine ne bodo zahtevale take žrtve kakor od nas, temveč samo požrtvovalno in pošteno delo.

Po govoru dr. Ravnika je nazdravil g. Ljuba Jovanović Pašiću in generaciji osemdesetih in devetdesetih let, ki je skrbela, da se je radikalna zastava svobode v onih težkih razmerah ohranila neomadeževana. G. Pašić je imel mnogo sodelavcev, katerih večji del ni več v življenju. Kot predsednik izvršnega odbora je priporočil vsem radikalom, naj jim bo ravnokar končano zborovanje za vzgled, kako je treba delati in reševati spore, ki se pojavljajo v vseh organizacijah. Ako se bodo radikali držali strankinih pravil in predpisov, se bodo lahko rešile vse težkoče in spori, osebni in načelni.

Banket se je končal po 23. uri.

Proslava petletnice osvobodjenja Prekmurja

Dne 12. avgusta 1919 je naša vojska vkorakala v Prekmurje in zasedla ozemlje, ki ga je Jugoslaviji prisodil vrhovni svet v Parizu. Letos, dne 12. avgusta poteče od takrat peto leto. Po tisočletnem narodnem robstvu je zasijalo solnce svobode tudi v madžarski kraljevini živečim Slovincem, ki se poprej skoraj zavedali niso, da so tudi oni eno in isto z brati Slovenci tostran Mure. Slovenski jezik, ki je bil poprej zasramovan, je prišel do svoje časti in veljave in danes, ko se nagiba h koncu peto leto osvoboditve, danes že gospodujeta v Prekmurju slovenščina in slovenski živelj. Prej hlapec, sedaj gospodar, gospod na svoji zemlji! Spomin na dan, ko je naša slavna vojska zasedla Prekmurje, hočejo letos proslaviti prekmurški dobrovoljci, ki so se po »prevratu« pa do zasedbe Prekmurja z orožjem v roki borili za svobodo svoje ožje domovine. Proslava se vrši v nedeljo, dne 10. avgusta v Čeltincih, narodno najbolj probujenem kraju v Prekmurju. Na predvečer, v soboto, dne 9. avgusta, pa se vrši proslava v Murski Soboti, kjer leže na tamkajšnjem pokopališču trupla šestih junakov-Hrvatov, ki so ob prvi zasedbi Prekmurja dne 3. januarja 1919 padli v Murski Soboti.

Iz notranje politike

Nova vlada. Z ozirom na sklepe glavnega odbora Narodne radikalne stranke, ki se je izjavil proti sodelovanju s strankami »opozicijskega bloka«, dokler te stranke javno ne prekličejo svojih federalističnih in avtonomističnih tendenc, se je krona poslužila svoje ustavne pravice in poverila sestavo poslovne vlade g. Lj. Davidoviču, ki je zagotovil kralja, da bo njegova vlada imela potrebno večino v narodni skupščini in da bo upravljala državo na temelju vidovdanske ustave. Ljuba Davidovič je sestavil vlado tako-le: predsednik Ljuba Davidovič, podpredsednik in minister za prosveto in vere dr. Anton Korošec, finančni minister dr. Spaho, zunanji minister dr. Voja Marinkovič, notranji minister Nastas Petrovič, minister za trgovino in industrijo ter namestnik ministrstva za šume in rude Ilija Šumenkovič, pravosodni minister in namestnik ministrstva za narodno zdravje dr. Behmen, prometni minister Anton Sušnik, minister za agrarno reformo Ivan Vesenjaki, minister za poljedelstvo in vode dr. Kulovec, poštni minister Pera Markovič, minister za javne zgradbe Dragotin Pečič, vojni minister general Hadžić. Nova vlada je prisegla 28. t. m. kralju in ustavi. — Program nove vlade je po Davidovičevi izjavi v tem, da naredi invalidski zakon, obrtno banko, da pobija korupcijo, da revidira uradniški zakon. Sedanja vlada, v kateri sedijo ljudje, ki so obljubovali raj na zemlji, ima sedaj lepo priliko, da izpolni obljube, ki so jih dajali ljudstvu njeni zastopniki, ko so bili v opoziciji. Mi jo bomo sodili po njenih dejanjih. NRS kot edina zvesta in dosledna čuvarica državnega in narodnega edinstva, kot zastopnica napredka in enakopravnosti, bo skrbno pazila na državopolitične smernice nove vlade. O novi vladi, o njenem pomenu in o njenem delu bomo spregovorili prihodnjč obširneje.

Radikali in nova vlada. Glavno glasilo naše stranke »Samouprava« piše, da je Davidovičeva vlada velika nesreča in hud udarec za vse pristaše narodnega edinstva. G. Davidovič je prevzel pred narodom veliko odgovornost, ker je spravil na čelo državne uprave ljudi, ki ne dajejo garancije za pravičen razvoj notranjih razmer v smislu okrepitve monarhije in utrditve narodnega edinstva. V moralno-političnem oziru je zagrešil veliko pogreško g. Nastas Petrovič, ker je sprejel listino notranjega ministra, ne da bi izstopil preje iz stranke in odložil mandata. Radikali pričakujejo nadaljnji razvoj dogodkov s popolnim prepričanjem, da bo Davidovičeva vlada kratkotrajna in da bo ostala v zgodovini kot velika pogreška, ki jo je bilo treba popraviti. — V neoficijelnih radikalnih političnih krogih so prepričani, da bo sedanjo vlado kmalu zamenjala Pašičeva volilna vlada. — G. Pašič ostane v Beogradu, kjer bo na čelu stranke pričel borbo proti vladi federalističnega bloka. Iz mnogih krajev države je dobil pozive, naj drži zborovanja in informira ljudstvo o resničnem položaju.

Jovanovičeva akcija. Z ozirom na razna podtikanja nasprotnikov NRS, ki so izrabili željo kroge po iskanju novih možnosti za parlamentarno delo brez novih volitev in katero željo je krona sporočila g. Lj. Jovanoviču kot predsedniku narodne skupščine z naročilom, da skuša preiskati te možnosti, je izjavil g. Jovanovič, da bo v primerem času obvestil javnost o svojem tozadnem delu, ki so ga nasprotniki narodnih radikalov hote in premišljeno tolmačili napačno in nepošteno.

SLS ostane avtonomistično-federalistična! Neimenovan odličen član Jugoslovenskega kluba izjavlja v »Slovenec«, da poslanci SLS niso opustili svojega avtonomističnega programa in da klerikani klub vztraja pri opozicijskem bloku — ki obstoja le še na časopisnem papirju — ter da se ne oddalji od njega, dokler bodo cilji ostali isti kot doslej. Med temi cilji je glavni, da potisne vse intrige bojevnikov za centralizem v stran. Vse vesti o zapuščenju programa SLS so izmišljotine. Nadalje ugotavlja »Slovenec«, da je vest o žrtvovanju avtonomije s strani SLS laž. »Slovenec« piše o potrebi avtonomije »treh jugoslovenskih narodov« in pravi, da je nova vlada storila začetek v tem pravcu. »Slovenec« bo že vedel, kaj in zakaj poroča!

»Naša država je v glavnem poljedelska in zato je treba posvetiti posebno skrb razvoju in napredku poljedelstva in kmetarstva... Potrebno je, ustvariti in razvijati cenjen poljedelski kredit pod najugodnejšimi pogoji, kakor tudi pomagati zadrugarstvu v vseh oblikah.«

(Iz sklepov drž. radikalne konference l. 1920.)

Pokret Narodne radikalne stranke

Iz seje mestnega odbora NRS v Ljubljani 29. julija 1924.

Predsednik dr. Vlad. Ravnihar je poročal o poteku seje širšega glavnega odbora v Beogradu, ki je imela odločilno uplivati na razplet zadnje krize. Podrobno o poteku seje poroča »Radikalni Glasnik«. Nadalje so se razpravljale tekoče strankine zadeve ter se je po poročilih delegatov pododborov ugotovil krasen napredek radikalne misli v Ljubljani.

Pokret NRS v Šiški.

Dne 26. julija 1924 je imela tukajšnja krajevna organizacija NRS svojo širšo sejo v gostilni pri Valjavcu. Radi zanimivosti dnevnega reda se je sestanka udeležilo lepo število zavednih radikalov, pa tudi nekaj članov nasprotnih strank je prisostvovalo stvarnim razpravam. Število prisotnih je preseglo nad 50.

G. podpredsednik je upravičil odsotnost za sejo določenih referentov g. dr. Vladimira Ravniharja in dr. Nika Županiča, ker se slednja dva nahajata še na seji glavnega izvršilnega odbora v Beogradu; pozdravil je navzoče ter otvoril sejo. Uvodoma je pojasnil momentani politični položaj ter potek parlamentarne krize, nakar se je prešlo k čitanju zapisnika in dopisov. G. podpredsednik je nadalje pojasnil razmerje med stranko samo in njenimi člani, ki mora vladati enotnost, da lahko ona vrši z uspehom svoje delo. Člani imajo poleg pravic tudi dolžnosti, ki jih morajo zvesto izpolnjevati. Predpogoj vsemu pa je zavednost članstva.

Najzanimivejša točka dnevnega reda pa je bila zadeva upokojujencev. Razen referenta je debatiralo o tej zadevi večina prisotnih. Debatni je sledila enoglasno sprejeta resolucija.

Člani krajevne organizacije NRS v Šiški najodločneje zahtevamo, da se MRO v Ljubljani in ž njim v soglasju ORO za ljubljansko oblast in ORO za mariborsko oblast zavzamejo pri glavnem vodstvu v Beogradu, ter pri pristojnih ministrih, da se pomore upokojujencem, ki so žrtvovali svojemu narodu vse svoje telesne in duševne moči, a sedaj v zahvalo trpe veliko pomanjkanja — da se izvrši:

1. Zenačenje vse v K upokojenih na Din. pokojnino, in sicer v sorazmerju z upokojenci, ki stopajo danes v pokoj.

K temu je pritegniti najbednejše med upokojenci, to so oni, ki so bili še v Avstriji upokojeni in ki jih je prevzela naša država kot svoje državljane, prevzemajoč obenem vse skrbi njih oskrbe.

2. Nezgodno rento naj se sorazmerno — primerno času — dvigne, da bo imela isto vrednost ko v času, ko je bila dodeljena.

3. Milostna pokojnina naj se današnjemu času primerno zviša in zagotovi nje prejem tudi vdovam takih upokojujencev.

4. Odpade naj vsako maksimiranje dohodkov upokojujencev, ki jih krvavo služijo v pokoju.

5. Revidirajo naj se vse na denunciacijah temeljene upokojitve in popravi prizadetim storjene krivice.

6. Revidirajo naj se vsi slučajni, pri katerih se dozna, da so šli uslužbenci v pokoj radi bede, ker niso mogli preživljati svoje družine in so se oprijeli drugega posla, ter so danes še za službo zmožni, da se jih na željo reaktivira.

Reaktivira naj se na osebno željo tudi vse nezgodne upokojence ali pa naj se jim prizna v pokojnino vštetje 10. let, kar jim je predvideno z novim zakonom.

Po sprejetju resolucije se je razmotrival moderni načrt ustanovitve delavskih kolonij za onemogle delavce, ki so prisiljeni na stara leta beračiti ali pa se potikati po nečloveških hiralnicah. Za slične kolonije se zavzema ves moderni svet, zato bi bila njih ustanovitev za naša večja mesta priporočljiva!

Na izraženo željo, da naj se slični širši sestanki večkrat vrše, zaključil g. podpredsednik sejo s pozivom, naj člani nabirajo novih pristašev, da bo Narodna radikalna stranka postala tako močna, da bo lahko sama odločevala v naši državi.

Širjenje NRS v novomeškem srezu.

Novomesto, 26. julija.

Za prvo leto prav lep uspeh. Iz 14 volilcev NRS pri skupščinskih volitvah je zrastle krasna organizacija s štirimi krajevnimi odbori v Novem mestu, Straži, Žužemberku in na Poljanah. V osnutku je že par novih krajevskih odborov, ki so vsi plod neumornega dela neobičajnega srezkega predsednika g. dr. V. Gregoriča, ki ne žrtvuje za to le vsega svojega prostega časa, temveč podpira in vzdržuje ves pokret sam, ker od drugod ni denarja.

Pokazali smo se že povsod pri občinskih volitvah in nepremišljeni naši nasprotniki so strmeli, uvidevši, da smo faktor, s kojim treba resno računati. In upoštevajo nas. Hočeš, nočeš — moraš! Bodoče skupščinske volitve bodo v našem srezu izgledale precej drugače od prvih. V to ne skrbimo le mi sami, še bolj delajo na to naši brumni demokrati, ki s svojimi samopašnim nastopom kar trumoma pode svoje pristaše v naš tabor. Ni nam skoro potrebna agitacija za NRS, moške prihajajo kar sami in prosijo za sprejem v našo stranko. Njihova lastna stranka jim je odprla oči. Kako dolgo smo imeli homogeno radikalno vlado. Kdo more našteti le en prestopek, ki ga je zagrešila ves čas svoje moči pri nas v Sloveniji? In demokrati! V par mesecih so prevrnili vso Slovenijo, vrinili vsepovsod na važnejša mesta svoje pristaše in pričeli z nezaslišanim terorjem. Niso vprašali po zmožnosti, merodajno je bilo le demokratsko kričanje in največji njihovi priganjači so bili zdaj nagradeni. Spominjamo le na najnovejše imenovanje okr. šol. nadzornikov, ki bo šolstvu več v škodo kot v korist. Ali mislite, da je ljudstvo slepo?

V tem oziru prednjači naš Žužemberk. S studom se obrača vse od demokratskih nadležev, ker ne more več prenašati njihove samopašnosti, samopašnosti one gospode, ki il je tamošnji notar bog, a za nje nesrečen bog, ki bo svojemu kraljestvu več škodil kot pa koristil.

Naraščajoča NRS pa bo tako tam kot tudi drugod blagodejno razčiščujoče delovala na demokratski pašalik, ki bo kmalu le še sanjal: »Nekoč je bilo...«

— Redna seja mestnega odbora NRS v Ljubljani je v torek 5. avgusta ob 20. uri v strankini pisarni, Wolfova ulica št. 1-I.

Organizacija NRS v Ljubljani.

Poljanski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek v pisarni Mestnega odbora ob 20. uri.

Št. Jakobski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak petek ob 20. uri pri »Lozarju«.

Krakovsko-trnovski okraj: Redne pododborove seje se vršijo vsak prvi in tretji četrtek v mesecu ob 20. uri.

Spodnja Šiška: Redne pododborove seje se vršijo vsak drugi petek ob 20. uri pri »Valjavcu«.

Narodni socialisti in NRS

Glavno glasilo naše stranke »Samouprava« je priobčilo nedavno oster članek proti Narodni socialistični stranki v Sloveniji. Članek, ki je brezdvomno maščevalno delo zainteresiranega mistifikatorja, je pograbilo slovensko demokratsko časopisje s perverzno slastjo in pričelo istovetiti uboge narodne socialiste s komunisti.

Nimamo namena, braniti NSS, ker stojimo na načelnem stališču, da »načelo razrednega boja in načelo, na katerem se more zasnovati narodna in državna zgradba«, vendar pa moramo priznati, da NSS še od daleč ni protidržavna in protinardna stranka.

»Nova Pravda«, glasilo Narodne socialistične stranke, je priobčilo obširen odgovor na omenjeno obžalovanje vredno mistifikacije. Med drugim piše:

»Neresnica je, da napada NSS Narodno radikalno stranko in še posebej Srbe. NSS načeloma ne napada nobene stranke, ki je priznana in ki deluje v okviru države, ker stoji NSS na stališču, da je vsaka stranka upravičena do eksistence, če deluje v interesu države in naroda. Iz tega stališča proti NRS niti nastopati nismo mogli, ker nam je dobro znana njena zgodovina in ker se tudi zavedamo velikih zaslug stranke za Srbijo in sedanjo skupno našo državo. V kolikor pa smo zasledovali delovanje te stranke s stvarno kritiko, smatramo NRS za toliko vzvišeno nad malenkostni, da bo pomen zdrave kritike prenesla in vpoštovala. Ločiti ji tedaj ne bo težko stvarne kritike od obskurnih napadov, če prelista vseh šest letnikov »Nove Pravde« in se uveri, da »N. P.« na NRS ni nikdar vršila nedostojnih napadov; tem manj, ker v Sloveniji z NRS do zadnjih časov nismo imeli neposrednih stikov.

Iz trte izvit očiček, da NSS pobija narodno in državno edinstvo, ker je baš nasprotno res. Vsaka številka »Nove Pravde« dovolj dokazuje, da se ravno »N. P.« dosledno in v prvi vrsti bori za narodno in državno edinstvo in da nastopa brezobzirno proti vsakomur, kdor bi hotel državo in narod ogroziti... Baš v tem vprašanju se NSS bistveno razločuje od internacionalnih marksističnih strank in je imela NSS s socialistimi demokrati in komunisti že težke boje, ker je stavela vprašanja države in naroda kot temeljno točko na prvo mesto. Tu moramo še izrecno poudariti, da je NSS s trudom in tudi z uspehom odvrčala naše delavstvo od brezdomovinske internacionalne, kamor so naše delavstvo podili ravno naši samostojni demokrati, ki so delavstvo nasilno odvrčali od nacionalnih strank...

Da bi nastopala »N. P.« proti pouku srbščine in cirilice v naših šolah, je prosta izmišljotina. »Samouprava« opozarjamo na naše mladinske organizacije »Bratstvo« s podružnicami. Ta organizacija je v Sloveniji prva in edina že pred leti ustanovila celoletne tečaje s paralelkami za pouk srbščine in cirilice. Iz tečajev je izšlo že na stotine učencev srbskega jezika s prav odličnim uspehom. Javnim izpitom je pristojoval zastopnik ministrstva prosvete, ki je izrekel prirediteljem tečajev, učiteljem ter učencem priznanje in zalivalo ministrstva prosvete. »Samouprava« se lahko kratkim potom osebno uveri v resničnost teh navedb pri imenovanem ministrstvu, nakar se bo uverila, da spada tudi predmetni očiček v vrsto nečestih, proti NSS naperjenih klevet.

Vseh šest letnikov »N. P.« nima niti besedice, ki bi žalile našo zmagovito vojsko; nasprotno smo se vedno zavzemali za armado, ki nam je brezdvomno potrebna vsaj dotlej, dokler so tudi ostali narodi in zlasti naši sovražniki oboroženi do zob. Kako pa naj reklamiramo naše zasužnjene brate, katerih osvobodjenje nam je vedno na srcu, če bi na drugi strani zahtevali uklinjenje vojske. Mi prav dobro vemo, da je obstoj vsake države brez oborožene sile nemogoč, kar nam zlasti jasno dokazuje sovjetska Rusija, ki vzdržuje najmočnejšo armado na svetu. Mislimo, da ne bo nihče tako naiven in pripisoval nam, da bomo bolj papežki nego papež in zahtevali pri nas odpravo armade, pri tem pa priznavali upravičenost oborožene sile pri Italijanih ali v sovjetski Rusiji...

Radičevega razdornega dela nismo nikdar odobraval, odnosno zahtevali zanj svobodo agitacije. Res je le, da smo vedno trdili, da država ne bo preje v miru in pri rednem delu, dokler ne bo dosežen sporazum s Hrvati, ki so tudi naši bratje in enakopravni sodržavljeni. Res pa je, da smo Radičeve ekstravagance že ponovno z vso ostrejšjo ožigosali... Žalostno, če prihajajo informacije iz kalnih virov. »Samouprava« naj vzame v roko vse številke vodilnega glasila slovenskih samostojnih demokratov in naj prečita izjave tega glasila o NRS ob času, ko so bili demokrati v opoziciji proti radikalom. »Samouprava« se bo za-

divila nad silno sličnostjo »Jutrovih« karakterizacij NRS in sedanje obtožbe napram NSS v »Samoupravli«.

V isti številki se zavzema »Nova Pravda« za zmago poštene politike, ne da bi konkretno povedala, kaj misli pod to politično frazo. Želja, da uspe akcija g. Ljube Jovanovića, še ni nobeno načelno stališče. Sicer se pa podobne želje ne smejo vzeti preveč tragično, ker je glede poznavanja naše notranjepolitične situacije »N. P.« v temeljni zmoti. To dokazujejo že stereotipne fraze o »bratskem sporazumu, žalostnih razmerah, meščanskih strankah, nacionalni enakopravnosti, surovem nasilju, diktaturi, bratomornem boju itd.« Razumemo razloge za ta način pisanja, ki pa ne odgovarja dejanskemu stanju — kolikor se tiče NRS niti ne in potentia — in more le prispevati k razširjenju napačnega mnenja neinformiranih mas.

Vsakemu politiku, ki je vsaj napram samemu sebi objektivni, je bilo jasno, da stoji g. Ljuba Jovanović glede državno-političnih smernic na znotraj in na zunaj na istem stališču kot g. Nikola Pašić, t. j. na stališču programa NRS in dosedanjega pravca vidovdanske politike. Ista koncepcija, iste smernice in isti smoter, le način taktike je bil v vprašanju. Kdor je mislil, da stremi takozvana »Jovanovičeva akcija« po kakšnih spremembi državne ureditve ali po popuščanju dosedanjih političnih smernic, je s takim mišljenjem le dokumentiral nepoznanje dejanskega položaja. Narodna socialistična stranka, ki po lastni izjavi zastopa interese delavstva, ki je zainteresirano na tem, da se likvidirajo vsi spori, ki onemogočajo pravičen razvoj političnih razmer, naj pomaga NRS pri državni politiki, kakor jo vsebuje vidovdanska ustava, kajti le tako in nič drugače ne vodi pot do ustvarjajočega dela socialne enakopravnosti.

Občinske volitve v Ljubljani

Razpisane so volitve občinskega odbora mestne občine ljubljanske. Dan volitev še ni določen. Popravki volilnega imenika se smejo zahtevati le do vštete srede dne 6. avgusta t. l. Kandidatske liste se morajo vložiti najkasneje v desetih dneh po razgrnitvi pravoveljavnih volilnih imenikov.

Vse člane in somišljenike

Narodne radikalne stranke

v Ljubljani opozarjamo, da so v strankinem tajništvu, Wolfova ulica 1/I, na vpogled volilni imeniki. Vsak naš član in somišljenik naj se prepriča, če je vpisan ali ne. Pisarna NRS posluje vsak dan od 8. do 12. in od 14. do 18. ure.

Ker traja reklamacijska doba samo do 6. avgusta, je treba nujno pregledati volilne imenike. Vse naše člane in somišljenike prosimo, da se zato čimprej v naši pisarni prepričajo, ali so vpisani kot volilci. Dolžnost vseh naših članov in somišljenikov je, skrbeti za to, da se izreklamirajo neopravičeni volilci in da se vpišejo oni, ki imajo volilno pravico.

Vsa pojasnila in vse reklamacije za člane in somišljenike izvršuje tajništvo NRS v Ljubljani, Wolfova ulica 1/I.

Ljubljanskim volilcem v vednost.

V splošnem prevladuje mnenje, da se volilec lahko vedno reklamira, če ni vpisan v volilnih imenikih. To je sicer res, ker so volilni imeniki stalni. Pomniti pa je treba, da se smejo popravki volilnih imenikov zahtevati še 15 dni po razglasitvi ukaza o volitvah. Nobena poznejša zahteva popravka (vpisa ali izbrisa) ne vpliva na sestavo volilnega imenika, po katerem se bodo vršile že razpisane volitve. (§ 12, zak. o volilnih imenikih z dne 17. 5. 1922 — razglašen v Urad. listu št. 67, z dne 24. 6. 1922). Za bodoče občinske volitve je torej še čas za vlaganje reklamacij do vštete 6. avgusta t. l.

Vsem krajevnim organizacijam!

Prosimo vse krajevne organizacije, naj blagovolijo skrbeti za redna poročila in stalno dopisovanje v »Radikalni Glasnik«. Vsi dopisi, namenjeni za tekočo številko, morajo biti najkasneje vsak terek v uredništvu.

Zapiski

Pomen NRS za državo.

»Razkol v radikalni stranki bi pomenil zmago opozicije, zmago separatizma, republikanske in revizionistične ideje, obenem pa konec državnega in narodnega edinstva ter začetek sistematičnega razpadanja enotne Jugoslavije.« (Slov. Narod od 25. julija 1924.)

Naši nasprotniki se dobro zavedajo, kaj pomeni radikalna stranka za našo državo, v zvezi s tem pa jo napadajo in delujejo proti nji, kjer le morejo. Še takrat, ko jim teče voda v grlo, ne prenehajo s svojimi intrigami, dasiravno dobro vedo, da je njihov obstoj popolnoma odvisen od velike in močne radikalne stranke.

Radikalni niso demokrati!

V bojazni, da se ne rasturi koalicija sa Pribičevićevom grupom, sta »Jutro« in »Slov. Narod« poročala »gorostasne« vesti o bližnjem razkolu v radikalni stranki ter si izmislila na račun g. Ljube Jovanovića še bolj »gorostasne« očitke. Medtem ko je »Jutro« z židovsko preteklostjo primerjalo »dvoboje« med g. Pašićem in g. Jovanovićem z dvobojem med unitarizmom in separatizmom, je »Slov. Narod« s krščansko dobrohotnostjo svaril NRS pred notranjimi sovražniki...

Toda komaj se je zemlja enkrat zavrtela okoli solca, sta morala oba ugotoviti brezplodnost svojih mementov in argumentov. Dični »Slov. Narod« je priobčil debelo tiskano: »Že večrajšnja seja glavnega odbora NRS je namreč pokazala, da je stranka kompaktna, da med Pašićem in Ljubom Jovanovićem ni nikakih načelnih diferenc, da torej ne gre za razkol radikalne stranke...«

Da, da »omne tulit punctum...«

Odkritosrčno »Jutro«.

»Jutro« je čuden tvor, ki običajno ne pozna resnice, kadar pa se mu zdi, da bi bilo dobro kaj namigniti svojim prostovoljnim in neprostovoljnim pristašem, tedaj se potruji in pove marsikaj, kar je v zvezi z resnico. Tako piše v svoji številki z dne 29. t. m.:

»Mi samostalni demokrati smo v tem konfliktu prej ko slej smatrali, da moramo ohraniti solidarnost s šefom in ustvariteljem te (t. j. radikalne) stranke g. Pašićem. Ob desetletnici svetovne vojne (kakšna smola, da je baš ta nesrečna desetletnica!) se nismo mogli pridružiti nobenemu koraku, ki bi mogel značiti, da ne vemo ceniti vse preteklosti in njenega neizbrisnega pomena za sedanost (sicer bi se pridružili kakemu drugemu koraku). Pri tem nas ni motilo (1?) vse ono, kar se more uveljavljati proti vodilni poziciji tega državnika (in kar smo uveljavljali, ko nas ni maral in še bomo!). Tudi mi in ravno mi (»Jutro«) imamo mnogo računov starih, mladih in čisto novih (pozor na besedni red!), a vse to nas ne more motiti in ovirati (dokler se ne spremeni položaj), da ne bi videli glavne linije in da bi zavrgli dobro (ki nas eventualno čaka v vladi), ki daleko odtehta ono, kar je morda slabo, zanemarjeno in izpregledano (po naši krivdi). Nacionalna fronta je velika in važna pridobitev (za »Jutro«), katero slabiti je bila najmanj naša vloga (pa naj kdo verjame ali ne).

Točnost poročil »Slov. Naroda«.

Kako točna in zanesljiva so poročila demokratskega »Naroda«, ki se je popolnoma vrgel po »Jutru«, je razvidno iz njegovih informacij glede delegatov NRS v Sloveniji na seji glavnega odbora radikalne stranke:

»Slov. Narod« od 24. julija piše: »Na sejo glavnega odbora Narodne radikalne stranke v Beogradu sta odšla dr. Sajovic iz Kočevja za ljubljansko oblast in dr. Ravnik za mariborsko oblast. Pridružil se jima je tudi dr. Ravnihar, ki pa nima nobenega mandata.«

»Slov. Narod« od 25. julija pa poroča iz Beograda: »Slovenijo zastopajo na seji kot delegati ljubljansko volilno okrožje dr. Sajovic, mariborsko okrožje dr. Ravnik in ljubljanski mestni odbor dr. Ravnihar.«

Prvotno poročilo je moral »Slov. Narod« priobčiti na komando »Jutra«, pri katerem odločajo maščevalna čustva ter osebna nasprotstva do dr. Ravniharja.

Vkljub tem blamažam in sovražstvu do predstavnikov NRS pa se bo še vedno dobil kak natvnež, ki bo tudi v bodoče verjel temu »resnicoljubnemu« listu!

Demokrati povsod enaki.

Organ NRS za mariborsko oblast »Narodni Gospodar« piše z ozirom na napade demokratskega »Tabora« sledeče:

»Mariborski listič, ki v zadnjem času izhaja samo na 2 straneh in bi v težki dobi hude borbe za narodno in državno edinstvo svoje skromne

stolpice bolje uporabil za koristna poročila, v svoji strankarski nadutosti in zagrizenosti napada tudi slovenske radikale...

Tako je pred kratkim v nekem dopisu iz Dravograda na skrajno nekvalificiran in vsakega poštenega jugoslovenskega časnikarja nevreden način napadel velezaslužnega prvoboritelja NRS v naši državi, ministrskega predsednika g. N. Pašiča.

Sedaj pa ga strašno boli, da so pri občinskih volitvah v Vojniku zmagali slovenski radikali. Za danes temu lističu samo svetujemo, da za naprej opusti take napade. Če bo pa nadalje dregal v sršenovo gnezdo, mu bodo sršenovi pikli zelo ne ljubi, kajti zvedeli smo iz zanesljivega vira, da njegovi predstavniki in varovanci baš v času vlade nacionalnega bloka podeljujejo važne obrtniške pravice in koncesije na slovenskem ozemlju prononsiranim zagrizenim Nemcem.

Pometajte torej najprej pred svojim pragom in se ne vmešavajte v naše zadeve!

»Slovenska radikalija«

ne da miru od težkih bojev izmučenemu »Slovenec«, ki napada v sanjah Pašiča in narodne radikale v Sloveniji. Sicer ima »Jutro« patent na ta naziv, toda »Slovenec« se očitno ne meni mnogo za sedmo božjo zapoved. Pa to je postranska stvar, glavno je »udri bratel...«

»Slovenska radikalija« ima trdo glavo, ki je ne bo omehčala »ni brezbožna grdnja ni bestidna hvala« njenih nasprotnikov

Radičevski siuga »Slovenec«

ki se sicer boji celo sence »slovenske radikalije«, je postal, odkar so njegovi duševni očetje zavrgli avtonomijo, ker so ostali brez upa zmage, kar čez noč korajžen in sicer tako korajžen, da se ne boji več »slovenske radikalije« niti tedaj, ko mu stopa že precej krepko na prste! Kaj neki bo rekel števan Radič, ko izve za te nedovoljene koraje svojega ponižnega sluga?

Odgovori uredništva

Celje: Brezdvomno. Kot član NRS morete sodelovati za dobrobit vseh radikalnih časopisov. — j-n, Maribor: Službeni glasnik NRS za mariborsko oblast je »Narodni gospodar«. Obrnite se torej na uredništvo »N. G.« (Franciška ulica 14), ki vam bo radevolje ustregel. — Gor. Radgona: Isto. Seveda morete še nadalje sodelovati pri »Rad. Glasniku«. — Medvode: Se priporočamo. Krepko na delo! — Žužemberk: Dopis iz Žužemberka, priložen v zadnji številki, je od našega člana. Ako želite poročati tudi vi, nas bo zelo veselilo. — Drž. uradnik v Lj.: Kar omenjate se samo intrige naših nasprotnikov, ki se ne veselijo našega napredka. Sicer, pa najdete v listu obširen odgovor na več mestih. — J. K.: Naša stranka je tako močna in velika, demokratična in svobodoljubna, da more vsak njen član odprto izraziti svoje posebno mnenje. Tudi politika je umetnost, taktika pa neke vrste merilo politične sposobnosti. — Mokronog: Med našimi člani v Sloveniji je že lepo število naprednih učiteljev, ki hočejo delovati za ljudstvo na programu narodnega radikalizma. — Hoče: Spada v delokrog NRS za mariborsko oblast. — N. N.: Blagovolite nam javiti svoje polno ime. — Jesenice: Tako je, kot smo poročali v tozadevni izjavi. Kdor ni prijavil svojega vstopa in kdor nima legitimacije, izdane po pravilnem odboru, ni in ne more biti član NRS. — Upokojenec: Glavno krivdo imajo politične razmere, ki do sedaj niso dopuščale rešitve tako važnega vprašanja. — Prist. SLS: Prijavite se pristojni kraljevini organizaciji. — Obrtnik: Program radikalne stranke vsebuje posebno točko, ki se glasi: »NRS smatra za potrebno, da se v poljedelstvu in industriji posveti skrb tudi rokodelstvu. Četudi je moderna tehnika utesnila polje ročnega dela, vendar je ostalo dosti vrst dela, pri katerem obdrži ročno delo svojo vrednost tudi poleg moderne tehnike. Tudi tu je potrebno, negovati in razvijati združništvo in ves kredit ter pomagati rokodelcem v vasi, ki se bavijo s poljedelstvom.«

»V Narodno radikalno stranko kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev ima svoboden vstop, vedno pozdravljen z »dobrodošel«, vsak brat Srb, Hrvat in Slovenec, kakor tudi vsak drug brat Slovan, pa tudi vsak drug lojalni državljani naše države, naj bo katerekoli narodnosti ali vere, samo ako iskreno sprejme in hoče zvesto služiti načelom in idejam, ki jih je sprejela stranka v svoj program in za katerih uresničenjem stremi.«

Iz vsega sveta

Gaston Doumergue.

Novi predsednik francoske republike Gaston Doumergue je star 61 let ter je dvanajsti predsednik republike. Izvoljen je bil 13. junija. Doumergue je igral v političnem življenju važno in odlično ulogo. V Combesovi vladi je bil prvič minister,

trif sicer za kolonije. L. 1906 je bil trgovinski, naslednje leto pa prosvetni minister. Od l. 1910 je bil član senata. 9. dec. 1913 je postal min. predsednik, dokler se ni umaknil 10. jun. 1914 Ribou. Tudi med vojno je bil član vlade. Lani je bil izvoljen za predsednika senata. Novi francoski predsednik je velik prijatelj Slovanov.

Londonska konferenca.

V ponedeljek 28. t. m. se je vršila plenarna seja londonske konference, na kateri so bili sprejeti trije važni sklepi: poročilo o gospodarski izpraznitvi Poruhrije je bilo sprejeto nespremenjeno, sprejet je bil predlog juristov o povabilu Nemčije ter je bil min. predsednik Macdonald pooblaščen, da povabi Nemčijo v primernem trenutku. Končno je bil sestavljen odbor juristov za ureditev razlage Dawesovega poročila.

Angleški min. predsednik je poslal Herriotu in Theunisu pismo z vprašanjem, pod kakšnimi pogoji bi bila Francija in Belgija pripravljena izprazniti Poruhrije. Herriot in Theunis sta odgovorila, da se ne more izprazniti izvršiti, dokler Francija in Belgija ne dobita kakih koristi. Vprašanje izpraznitve se je po medsebojnem sporazumu poverilo načelnikom delegacij, da ga razčistijo izven oficijelnih sej. Tozadevno še ni prišlo do nobenega sporazuma.

V vprašanju posojila Nemčiji igra Amerika važno vlogo, vendar pa tudi v tem oziru še ni nobene jasnosti zlasti zato, ker se Angleži protivijo ameriškim predlogom.

Iz poteka londonske konference je razvidno, da Francija vztraja na svojem upravičenem stališču. Sprememba francoske vlade, na kar so računali vsi nasprotniki Francije, ni mogla spremeniti francoskih zahtev, kajti francoski narod je isti, kakor je bil pod staro vlado.

Dogodki v Italiji.

Te dni se vrši kongres frontnih bojnikov v svetovni vojni. Na kongresu se razpravlja o stališču organizacije bojnikov do vlade in fašizma. Večina je proti vsakemu sodelovanju s fašizmom. Mateottijev umor hočejo sedaj fašisti izrabiti v svojo korist. Zato skušajo vplivati s pomočjo vlade na izid sodnih preiskav. Bivši načelnik vladnega tiskovnega urada Rossi je izjavil preiskovalnemu sodniku stvari, ki obremenjujejo samega Mussolinija. Rossi je tudi izjavil, da je deloval vedno po višjem nalogu in da so morilci storili le to, kar je bilo določeno. Fašistovski voditelji so sedaj, očitno zopet po višjem nalogu, pričeli širiti vesti, da je bil Rossi v službi Francije in Rusije ter, da je kot tak ukazal umoriti poslanca Mateottija, ker je hotel na ta način zrušiti fašistovski režim.

Tedenske vesti

— V sled pomanjkanja prostora je moralo v tej številki izostati več dopisov in nepolitičnega gradiva.

— Kraljev povratek na Bled. Kakor poročajo iz Beograda, se vrne Ni. Vel. kralj še ta teden na Bled.

— Mednarodni protialkoholni kongres. Sredi avgusta se vrši v Beogradu 18. mednarodni protialkoholni kongres.

— Jugoslovenski Matici v Ljubljani so poslali otroci iz Lukovice pri Domžalah 200 dinarjev katero svoto je vrgla kot čisti dobiček njihova nedeljska prirreditve na Celarjevem vrtu. Dogovorili so se otroci med seboj, da bodo prirredili veselo za Jug. Matico. Sami so si sestavili razpored, sami vodili predpriprave in vse vaje, sami ogradili in okrasili pozorišče. Njih gniljiv trud ni bil zastonj, kajti uspeh priča, da je prvi samostojni nastop otrok izborni uspel. Treba je, da vzamemo lukovške malčke za vzgled in naši bratje na Primorskem in Koroškem ne bodo pozabljeni.

— Smrtna nesreča pod Triglavom. Dne 26. t. m. je vodil šolskega nadzornika g. Stiasny-ja iz Krškega na Triglav znani vodnik turistov 27 letni Anton Hlebanja iz Mojstrane. Sla sta po Bambergovih poti in srečno dospela na vrh. Na povratku sta se ločila na Kredarici, odkoder se je nameraval vrniti po Tomlinškovi poti domov. Med tem pa je prispela na Kredarico iz Mojstrane večja družba turistov, med njimi dvorni lovec Rabič in Požerov, bratranec Hlebanje. Hlebanja je ostal z družbo, ki je prenočila na Kredarici. Med 11. in 12. uro ponoči pa se je Hlebanja odstranil iz kočice in se ni vrnil več. Zunaj je bila gosta tema. Ker je Hlebanja pustil v koči svoj nahrbtnik in palico, je to takoj vzbudilo med turisti sum, da se mu je dogodila nesreča. Požerov se je naslednje jutro napotil, da poišče Hlebanjo. Okoli 9. ure dopoldne ga je našel pod steno južno od Kredarice z razbito glavo in polomljenimi udli. Hlebanja je najbrže v temi šel predaleč in se preveč približal steni. Pri tem je brzokone še silna burja pripomogla k nesreči in nesrečni vodnik je padel čez 200 metrov visoko steno v globočino. Požerov je takoj obvestil vodnike, ki so ponesrečenčevu truplo naložili na zasilno nosilnico in ga prenesli v Mojstrano. Hlebanja je bil eden prvovrstnih in najbolj izkušenih vodnikov, ki je sicer do zadnjega kotička poznal Triglavske gore, vendar je našel žalostno smrt ravno tam, koder je tolikokrat sigurno stopala njegova noga. Hlebanja ni bil oženjen.

— Zavojna tvarina poštnih paketov v Avstriji. Poštni uradi smejo sprejemati pakete za Avstrijo brez označene vrednosti do 5 kg teže tudi ako so zaviti v povoščen, z vlaknatimi nitkami pretkan papir.

II. Artilerijska podoficirska šola v Mariboru bo sprejela 1. oktobra 1924 1200 mladeničev za gojence. Prošnje za šolo kolekovane s 5 Din, je treba poslati najdalje do 15. septembra t. l. preko pristojnih vojnih okrogov ali neposredno Komandantu II. Artilerijske podoficirske šole v Mariboru. Vsi pogoji so razvidni pri vsaki občini kakor tudi pri vsaki vojni komandi. Vsi pripravljani kandidati morajo biti 25. septembra t. l. v Mariboru v vojašnici Vojvode Putnika v Stritarjevi ulici, kjer se bo vršil zdravniški pregled. Za vožnjo v Maribor kakor tudi v slučaju nesprijeama za vožnjo iz Maribora dobi vsak kandidat brezplačno vozni listek. Pogoji za kandidate so: 1. da so državljani kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, kar dokažejo z domovnico ali občinskim potrdilom; 2. da niso mlajši od 17 in ne starejši od 21 let, kar dokažejo z rojstnim listom ali potrdilom, podpisanim od dveh meščanov in potrjenim od občinskega urada; 3. da so dovršili najmanj 4 razrede ljudske šole, kar dokažejo s šolskim spričevalom potrjenim od občinskega urada; 4. da so dobrega obnašanja in nekaznovani, kar dokažejo z npravstvenim spričevalom potrjenim od občinskega urada; 5. da imajo za vstop v šolo dovoljenje staršev ali varuhov, potrjeno od občinskega urada; 6. da so neoženjeni, kar dokažejo s potrdilom od cerkvenega ali občinskega urada. Za kandidate iz kadra je razen tega še potrebno, da so dovršili rekrutske vežbe in da so priporočeni od komande, da niso v sodniški preiskavi in da niso starejši od 23 let. Po dovršenju šoli se gojenci razporede kot podnadniki-podoficirji po artilerijskih polkih, kjer služijo za nadaljno povišanje. Prispadnost podoficirjev: Osnovna plača po službenih letih od 2400 do 8580 dinarjev letno; položajna plača po činu od 960 do 4200 dinarjev letno, a draginska doklada po činu od 1080 do 2160 dinarjev in popolna oskrba (stanovanje, hrana in obleka). Gojenci z dovršenim 6 razredom gimnazije ali realke imajo pravico oglašiti se za sprejem v Vojno Akademijo.

Dopisi

d Medvode. Tudi pri nas se je začelo jasni na političnem nebu. Marsikdo, ki je še nedavno prisegal na edino zveličavno politično vero klerikalne avtonomije, je prišel na podlagi zrelega razmišljanja do prepričanja, da klerikalne avtonomije nikdar ne bo, če tudi bi prirejali zanjo vsak dan procesije. Po tolikih letih klerikalne politike niso dosegli Koroščevi ljudje v Beogradu prav nobenega uspeha. Posledica je seveda ta, da trpi naše gospodarstvo, kakor je bilo zadnjič lepo razjasnjeno v »Rad. Glasniku«. Tu pri nas se je začelo ljudstvo zavedati, da mora iskati drugod pomoči. Ta ljudski preokret, ki pa je še le v povojih, so zaznali naši demokratariji in bi radi pridobili kakšne glasove pri volitvah, toda kakor vse kaže, iz te moke ne bo kruha. Naše ljudstvo sicer polagoma zapušča klerikalce, toda za demokratarije ni čisto nič vneto. Naši ljudje preveč dobro poznajo bogataško politiko in njene samopašne metode na feželi, zato nočejo nič slišati o njih. Že večkrat sem slišal, kako so se kmetje pa tudi delavci pogovarjali o Narodni radikalni stranki, katero poznajo večidel le iz nasprotnega časopisja, ki pa nima nobene dobre besede za radikalce, ker se jih boji. Večinoma so naši ljudje, kateri niso zadovoljni s klerikalno in še veliko manj z demokratsko politiko, za to, da bi se Narodna radikalna stranka kar največ razširila po Sloveniji in pokazala svoje sposobnosti. Tudi naši kmetjci, kolikor jih je, so začeli premišljevat, ako ne bi kazalo, da gredo v največjo kmečko stranko in ta je radikalna stranka, ki ima v rokah vso moč, kar so pokazali baš zadnji dogodki. Radikali v našem okraju stojimo trdno za državo in z velikim veseljem odobravamo uklepe glavnega odbora naše stranke v Beogradu. Naj bi se Slovenci kmalu spametovali in šli tja, kamor edino jih pelje pot — v radikalno stranko! Živeči voditelji radikalov, živeča Pašić in Jovanović!

Gospodarstvo

g Trasiranje novih železniških prog v Sloveniji. Sekcija za trasiranje pri ljubljanskem železniškem ravnateljstvu bo trasirala sledeče proge: Bakar postaja — Bakar pristanišče, Kočevje — Vrbovsko z varijanto Črnomelj — Ogulin, Koprivnica — Varaždin, Veliki Zdenci — Končanica in Straža — Kočevje.

g Gospodarski svet. V kratkem se vrši v Rimskih Toplicah sestanek predstavnikov beogradske in zagrebške trgovinske zbornice. Na tem sestanku se bo razpravljalo o načrtu gospodarskega sveta.

g Važen sporazum z Madžarsko. 20. julija je stopil v veljavo važen sporazum med našo in madžarsko vlado. Na podlagi tega sporazuma nam dovoljuje Madžarska sledeča tržišča za uvoz živine: trg za govedo za klanje v Budimpešti, trg za živino za rejo v Pešti, trg za svinje v Budimpešti, Nagytetyeny, Sopronj, Segedin in Barč. Uvoz se vrši samo preko postaj Kelebija, Segedin, Barč, Gyekenyeš, Mukarestuš, Madjarboly in Mohač. Uvoz in prevoz v našo državo je dovoljen samo preko postaj Subotica, Čakovac, Koprivnica, Virovitica, Beli Manastir, Batina-Bezdan. Te odredbe

so bile storjene iz veterinarskih razlogov v interesu obeh držav. Za obmejni promet v zoni 10 km na obeh straneh državne meje in za gonitev živine na pašo so predvidene posebne olajšave. Naši gospodarski krogi upajo, da se bo na podlagi tega sporazuma posebno razvijal prevoz naše živine in predelanega mesa v Avstrijo in Češkoslovaško.

g Gospodarska razstava. Od 10. do 20. avgusta se vrši v Vrbasu obrtniška, trgovska in poljedelska razstava.

g Radi obilnega pridelka pšenice v Srbiji so pričele padati cene novi pšenici.

g Domača sol. V Ulčinju bo v kratkem zgrajena nova solarna, kjer bodo proizvajali tako množino soli, da nam ne bo treba več uvažati tuje soli.

g Cene sladkorju. Domače tovarne, katerim bodo kmalu pošle zaloge, zahtevajo za kristalni sladkor 1825 Din za 1000 kg. Naša letošnja sladkorna kampanja bo zelo ugodna. V naši državi se porabi letno 5—6000 vagonov sladkorja.

g Cene vinu. Štajerska vina 6—8 Din, doljenec 4.50—5.50, sremsko belo vino 8—9% 4—4.50, 10 do 11 odstotkov 4.50—5.50. Sremsko sortirano belo vino 11 do 13 odstotkov 5.50—7, sortirano črno 11 do 13 odstotkov 6—8, karlovško belo 8 do 10 odstotkov 4.50—5.50, 10 do 11 odstotkov 5—5.50, karlovški rizling-traminac 11 do 13 odstotkov 6 do 8, banatsko belo 8 do 10 odstotkov 3—4, vršačko belo 8 do 10 odstotkov 3—4, črni otelo 10 do 11 odstotkov 2.50—4.50 Din. Radi slabih izgledov na letošnjo trgatvev so cene vinu povsod, razen v Dalmaciji, čvrste.

g Cene živini (v Ljubljani za kg žive teže): voli debeli Din 13.25—14, rejenti 12.50—13, voli za vprego 13—14, bikji rejenti težki 13—14, lažji rejenti 12—13.25, krave rejene 10.50—11.75, klobasarice 8—8.75, teleta živa debela 18—18.50, lažja 16—17, prašiči domači, živi, dobro rejeni 17.50—18.75, peršutarji 16—17, zaklani prašiči 24—25.

g Letina dalmatinskih rožičev bo ugodna in obilna.

g Izložba automobila u Zagrebu. Uvjeti za sudjelovanje na izložbi mogu se dobiti u uredu Zagrebčkog zbora. Izložba se otvara u suboto dne 11. oktobra ove godine u 11 sati prije podne i traje do srijede 15. istoga mjeseca, dakle ukupno 5 dana. Biti će smještena u velikim paviljonima a djelomično ispred paviljona. Izlagati će se ne samo automobili već sva motorna vozila pa i ona za obradivanje tla (traktori), kao i sve potrebštinne za takove stvari. Najamnina iznaša za svaki kvadratni metar: u paviljonima Din 60,— pod vedrim nebom Din 30,—. Do sada je već nekoliko tvrtki prijavilo svoje sudjelovanje.

g Naš izvoz v Avstrijo je znašal l. 1920 563 milijonov dinarjev, l. 1921 882 milijonov dinarjev, l. 1922 847 milijonov dinarjev in l. 1923 2.374 milijonov dinarjev.

g Izvoz pšenice iz Poljske je po najnoviji odredbi poljske vlade popolnoma svoboden brez vsake carine.

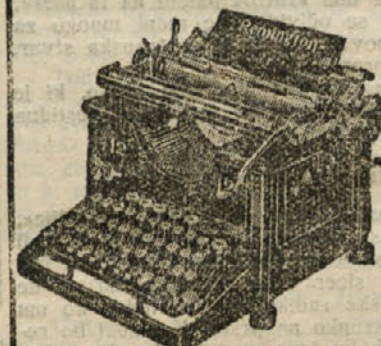
g Prosta trgovina na Madžarskem. Madžarska vlada je odpravila vse uvozne carine in proglasila prosto trgovino.

g Svetovna produkcija premoga je znašala lani eno milijardo 184 milijonov ton premoga. V letu 1922 se je nakopalo 1 milijarda 32 milijonov ton, dočim je znašala svetovna produkcija premoga pred vono 1 milijardo 218 milijonov ton.

Lastnik: Konzorcij »Rad. Glasnika«.
Urednik: Ivan Podržaj.
Odg. urednik: Ivo Kisovec.
Tiska »Zvezna tiskarna«.

Vsak član Narodne radikalne stranke čita in naroči „Radikalni Glasnik!“

REMINGTON

Mod.
12.

Brezslisni
ameri-
kanski
pisalni
stroj.

FRANC BAR, PISALNI STROJI
LJUBLJANA
CANKARJEVO NABREZJE 5. TEL. 407

Bogata zaloga vseh v to stroko spadajočih potrebščin.

1. zelo močni
2. krasna oblika
3. lahka hoja
4. nizke cene

imajo čevlji veletrgovine

R. Stermecki, Celje

s klinci podbite čevlje iz kravine, teletine in boksa izdelajo domači čevljarji.
Cenik zastoj. Trgovci engros cene.

Najcenejše nove in rabljene

pisalne stroje

v specialni mehanični delavnici za popravo pisalnih računskih, razmnoževalnih in kopirnih strojev.

Ludvik Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica 6./I.

Barvne trakove, karbon—indigo papir ter vse druge potrebšchine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

Ruski tisk
*
RUSSKAJA PECATJ
D. Z. O. Z.
K P Š K O

ima na zalogi vse vrste

RUSKIH KNJIG

kakor beletristične, znanstvene, šolske in otročje, velika zaloga not, lastnih izdaj. — Posebna biblioteka je ruski čitajoči publiku za malo odškodnino na razpolago.

Kataloge pošiljamo brezplačno.

Cene znatno znižane! .: Plačljivo tudi v mesečnih obrokih!

Širite „Radikalni Glasnik“